วารสาร
นวังคสัตถุสาสน์ปริทรรศน์
ISSN 3057-0522 (Online)
ปีที่ 3 ฉบับที่ 1
เดือน มกราคม - มิถุนายน 2568

ศีลธรรมบนเส้นทางสองแพร่ง : กรณีการท้องก่อนวัยสมควรและปัญหาการทำแท้งในทัศนะของพระพุทธศาสนา

Morality on Two Crossroad: A Case of Premature Pregnancy and Abortion in Buddhist View

ภานุมาตร์ เนโส[1], ธานี สุวรรณประทีป[2], ธีร์ธวัช ภูมิประมาณ[3]

Panumart Neso[1], Thanee Suwanprateep[2], Theethawat Phoomparmran[3]

Email: Mcupali001@gmail.com[1], **Email:**Thanee.suw@mcu.ac.th[2],

Email:acting.lt.theethawat@gmail.com[3]

Received: May 13, *2025* **Revised:** *June 9, 2025* **Accepted:** *June 23, 2025*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาศีลธรรมเกี่ยวกับการท้องก่อนวัยและการทำแท้งในบริบทของพระพุทธศาสนา โดยอธิบายแนวคิดพุทธจริยศาสตร์และหลักธรรมต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางแก้ไข รวมถึงเสริมองค์ความรู้สมัยใหม่ เช่น แนวคิดสิทธิเสรีภาพของสตรี การแพทย์สมัยใหม่ และบทวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศต่าง ๆ เพื่อเปิดพื้นที่สำหรับการสนทนาทางจริยธรรมในสังคมไทยร่วมสมัย การแท้งเป็นการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ ก่อนที่เด็กจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้นอกครรภ์มารดา การสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ก่อนอายุครรภ์ 28 สัปดาห์ ความสับสนคือ ระบบศีลธรรมแบบเด็ดขาดถือการทำลายชีวิตเป็นสิ่งผิดไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ แต่ปัญหาเกิดขึ้นคือ หากเด็กในครรภ์พิการ ป่วย หากปล่อยก็อาจเป็นภาระกับมารดา สร้างความทุกข์ให้แก่เด็กจนตาย ซึ่งตัวศีลธรรมแบบเด็ดขาดอาจเป็นผู้ทำลายเป้าหมายของศีลทำเอง ปัญหาการทำแท้งเป็นปัญหาด้านศีลธรรม จริยธรรมที่เกิดกับหญิงผู้ทำแท้ง หมอที่ลงมือทำแท้ง คนรอบข้างที่สนับสนุนการทำแท้ง หรือคนใดที่เห็นตาม จะด้วยความจำเป็นจำยอม หรือเต็มใจก็ตามถือว่าผิดศีลธรรม ปัญหาการทำแท้งในสังคมไทยเกิดจากความอ่อนแอทางศีลธรรม มารดาบิดาขาดความรู้ความรับผิดชอบ ขาดการวางแผนครอบครัวที่ถูกต้อง แนวทางแก้ปัญหาการทำแท้งในทัศนะของพระพุทธศาสนา คือ ใช้ทางสายกลาง สถาบันครอบครัวให้อบอุ่น ส่งเสริมการศึกษาเรื่องเพศให้

---

[1] นักจัดการงานทั่วไป ปฏิบัติหน้าที่นักวิเคราะห์นโยบายและแผน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม.

[2] อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม.

[3] นักวิชาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาฬีศึกษาพุทธโฆส นครปฐม.

ถูกต้องตามวัย ควบคุมสื่อที่ยั่วยุทางกามารมณ์ และส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตด้วยศีลธรรมจริยธรรม โดยนำมาเป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่นหลักเบญจศีลเบญจธรรม เว้นจากฆ่าสัตว์ เว้นจากประพฤติผิดในกาม มีเมตตามีสัจจะในคู่ครอง รวมถึงหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้น

คำสำคัญ: ท้องก่อนวัยสมควร, การทำแท้ง, พระพุทธศาสนา

Abstract

This article aims at clarifying the problem of premature pregnancy and abortion whether is wrong or acceptable. Abortion is the end of pregnancy before the baby can live outside of mother's womb or ending of pregnancy before 28 weeks. The confusion was that categorical imperative ethics hold such case is wrong without exception. The question raises if in-womb baby was incomplete, sick, probably causing danger and burden to mother after, and child's suffering. With this condition, the categorical imperative view might damage moral itself. Abortion involves with mother who decided to commit the abortion, doctor, supporters or those who are agree with such abortion action, all are considered completely wrong. Moral weakness, parents' lack knowledge and irresponsibility, family planning mistakes are main causes of premature pregnancy in Thailand. The solution, in Buddhism's viewpoint, is middle way, i.e., family should conduct good warm relationship, learning, giving right sexual education to children, immoral media control and encouraging them to follow morality and ethics by implying Buddhist moral teachings such as the five precepts and five moral deeds to abstain from killing, misconduct in sexual relations, maintaining compassion and truthfulness in spouses, including the three training principles, morality, meditation, wisdom, etc.

Keywords: Premature pregnancy, Abortion, Buddhism

บทนำ

การทำความเข้าใจเรื่องเพศสถานะและเพศวิถีนั้น จำเป็นต้องให้ความสนใจกับผลกระทบของระบบแบบทุนนิยมและบริโภคนิยม เพราะเป็นกลไกสำคัญของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งทุนนิยมมิได้หมายถึงมิติทางเศรษฐกิจเท่านั้น ยังเกี่ยวข้องกับมิติสังคมและวัฒนธรรมที่พยายามทำสิ่งเหล่านี้ให้กลายเป็นสินค้า เปลี่ยนวิธีชีวิตของคนให้เป็นแบบบริโภคนิยม เป็นการบริโภคเพื่อสื่อความหมายมิใช่เพื่อประโยชน์ใช้สอย โดยเฉพาะเรื่องเพศ ได้กลายมาเป็นเครื่องมือของระบบทุนนิยม เพศได้ถูกทำให้กลายเป็นสินค้าโดยผ่านการทำให้ร่างกายเป็นสินค้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในระบบคุณค่า และจารีตว่าด้วยเรื่องเพศที่กลายมาเป็นสินค้าที่ซื้อขายกันได้ตามท้องตลาดไม่เพียงในรูปแบบการค้าประเวณีเท่านั้น ยังมีการสร้างมายาคติเรื่องเพศไว้ในสินค้าหลายประเภท เมื่อคนที่ซื้อสินค้าไปบริโภคนอกจากจะได้ประโยชน์ใช้สอยแล้ว ยังได้มีความสุขทางเพศด้วยสินค้าเกือบทุกประเภทจึงหันมาเน้นให้เชื่อมโยงกับร่างกาย เพศสัมพันธ์และการกระตุ้นพลังทางเพศ ทำให้เกิดเสน่ห์และความน่าหลงใหล นับตั้งแต่สบู่ น้ำหอมดับกลิ่นกาย เสื้อผ้า เครื่องใช้ไฟฟ้า และรถยนต์ ถูกนำเสนอด้วยสื่อโฆษณาสารพัดชนิด ช่วยให้ผู้ใช้มีเสน่ห์ดึงดูเพศตรงข้าม เห็นได้จากโฆษณาขายสินค้าในปัจจุบันที่จะนำเรือนร่างของมนุษย์มาเป็นจุดขายต่างๆ จะเน้นโชว์ร่างกายของผู้หญิงให้เห็นถึงรูปร่าง ผิวพรรณที่ขาวละเอียดนุ่มนวล และลีลาท่าทางเชิญชวนให้หันมาใช้สินค้า ที่มีลักษณะยั่วยวนอารมณ์ของเพศชาย และในตอนสุดท้ายของโฆษณาเกือบทุกชนิด จะมีผู้ชายเข้าเคลียร์คลอหรือได้สุขสมหวังกับผู้ชาย ในขณะเดียวกันก็เป็นการกระตุ้นเพศหญิงด้วยกันว่าถ้าอยากสวยมีผู้ชายเข้าหา ก็จะต้องมีความสวยเหมือนกับในโฆษณา เป็นการสร้างต้นแบบอุดมคติของความงามให้กับผู้หญิงในปัจจุบัน การทำให้ร่างกายของผู้หญิงกลายเป็นสินค้าเกิดเฟื่องฟูขึ้นอย่างรวดเร็วในอุตสาหกรรมเริงรมย์ ซึ่งนักวิชาการหลายคนมองเป็นมิติของความยากจนและด้อยพัฒนา เห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมชนบทที่ทำให้บทบาทฐานะของผู้หญิงลดต่ำลง ผลักให้ผู้หญิงออกจากภาคเกษตร กลายเป็นสินค้าราคาถูกป้อนให้กับตลาดการค้าประเวณีและการท้องก่อนวัยอันควรทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจจุดจบของปัญหาตามมาด้วยการทำแท้ง

ในแต่ละปีมีการทำแท้งเกิดขึ้นประมาณ 56 ล้านครั้งทั่วโลก[4] โดยมีประมาณ 45 % ที่ทำอย่างไม่ปลอดภัย อัตราการทำแท้งแทบไม่เปลี่ยนแปลงระหว่าง พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2551 หลังลดลงจากช่วงก่อนหน้าเนื่องจากการเพิ่มของการเข้าถึงการคุมกำเนิดและการวางแผนครอบครัว ในระยะเวลาสองทศวรรษที่ผ่านมา แต่ละประเทศที่อนุญาตให้ทำแท้งได้ตามกฎหมายมีข้อจำกัดอายุครรภ์ต่างกันไป การทำแท้งมีมาในประวัติศาสตร์นานแล้ว โดยใช้วิธีการต่างๆ ทั้งการใช้สมุนไพรของมีคม วิธีทางกายภาพและวิธีการดั้งเดิมต่างๆ กฎหมายและมุมมองทางศาสนาหรือวัฒนธรรมเกี่ยวกับ

[4] การทำแท้งถูกกฎหมาย หนึ่งปัญหาใหญ่ที่ถูกปิดเงียบในสังคม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: **https://sdsybullertin.com /know-agenda-abortion-in-thailand/50062** [20 มกราคม 2565].

การทำแท้งแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ บางประเทศอนุญาตให้ทำแท้งได้ในบางกรณี เช่น ถูกข่มขืน ทารกในครรภ์มีปัญหา ยากจน มีความเสี่ยงต่อสุขภาพผู้หญิง หรือการสมสู่ร่วมสายโลหิต แต่ละพื้นที่ทั่วโลกมีมิติทางกฎหมาย ศาสนา วัฒนธรรม และความนิยมที่มีต่อการทำแท้งแตกต่างกันไป โดยในบางพื้นที่มีการโต้เถียงกันอย่างรุนแรงในประเด็นทางจริยธรรมและกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้ง และประเด็นเกี่ยวกับการทำแท้งถูกหยิบยกมาเป็นหัวข้ออภิปรายและใช้ในการวางนโยบายทางการเมืองหลายประเทศ ทั้งในสายสนับสนุนที่เห็นว่าการทำแท้งเป็นสิทธิของสตรีที่ตั้งครรภ์ที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับร่างกายตนเอง และสายต่อต้านที่เห็นว่าทารกที่เกิดขึ้นมาในครรภ์มีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่ด้วยเช่นกัน และบางลัทธิบางศาสนามองว่าการทำแท้งคือการฆาตกรรม

ในมิติร่วมสมัย แนวคิดสิทธิในร่างกาย (Bodily Autonomy) ได้รับการกล่าวถึงมากขึ้น โดยเฉพาะในบริบทของสิทธิมนุษยชนที่องค์การสหประชาชาติส่งเสริมให้บุคคลสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับร่างกายของตนเองได้ การทำแท้งจึงถูกมองในฐานะสิทธิของสตรี มิใช่เพียงปัญหาทางศีลธรรมเพียงด้านเดียว ดังนั้น การวิเคราะห์ในเชิงพหุมิติจะช่วยให้เข้าใจรากเหง้าของปัญหานี้ได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

กรณีการท้องก่อนวัยอันควรและปัญหาการทำแท้งตามแนวพระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนามองว่าความต้องการที่สำคัญอันเป็นพื้นฐานที่มนุษย์แต่ละคนเรียกร้องมากที่สุดคือการมีชีวิตอยู่ ความต้องการนี้เองทำให้มนุษย์ต้องดิ้นรนหาส่วนประกอบอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการมีชีวิตอยู่รอด แต่สิ่งหนึ่งที่มนุษย์จะต้องคำนึงอยู่เสมอ คือการดำเนินชีวิตอยู่รวมกันเป็นสังคม เพราะมนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิตที่อ่อนแอที่สุด จึงต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน จึงจะมีชีวิตอยู่รอดอย่างยืนยาวอันเป็นสิ่งที่มนุษย์โดยทั่วไปต้องการ ยิ่งกว่านั้นสิ่งที่สำคัญที่สุด คือต้องมีการดำรงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์จึงต้องมีการผสมพันธุ์กันเกิดขึ้น และเพราะมนุษย์มีสติปัญญาและความฉลาดกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นๆ จึงสร้างหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันที่เรียกว่าจริยธรรมและหากว่าแนวปฏิบัติสอดคล้องกับหลักการทางด้านศาสนาก็มีการกำหนดให้เป็นกฎศีลธรรมซึ่งควบคุมกระบวนการดำรงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์ด้วย[5]

กรณีตัวอย่างในสมัยพุทธกาล คือ นางสาลวดี มารดาของหมอชีวกโกมารภัจจ์ นางเป็นนางบำเรอชั้นสูงประจำกรุงราชคฤห์ สมัยนั้นเรียกว่าหญิงงามเมือง นครหลวงแคว้นมคธ ปัจจุบันคือรัฐพิหาร ประเทศอินเดีย เมื่อบำเรอชายแล้วก็เกิดตั้งท้องขึ้นจึงอ้างว่าเจ็บป่วยเพื่อปิดความจริงและไม่ยอมพบใครทั้งสิ้นตลอดเวลาตั้งท้องนั้น เมื่อคลอดแล้วได้เอาเบาะหุ้มห่อทารกใส่กระด้งไปทิ้งในเวลา

[5] ไพฑูรย์ สวนมะไฟ และ อุทัย สติมั่น, “การทำแท้ง: วิกฤตของพุทธจริยธรรมในสังคมไทย”, **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**, ปีที่ 1, ฉบับที่ 3, (กันยายน – ธันวาคม 2560): 156.

กลางคืน เจ้าชายอภัย พระราชโอรสพระเจ้าพิมพิสาร เสด็จไปพบและรับมาเลี้ยงจึงรอดตาย ทารกนั้นจึงได้ชื่อว่า “ชีวก” (ชีวะกะ) แปลว่า “ผู้มีชีวิต”[6]

การทำแท้ง หากจะกล่าวถึงในหลักของการแพทย์และวิทยาศาสตร์ เป็นการทำให้การตั้งครรภ์สิ้นสุดลงก่อนอายุครรภ์ครบ 28 สัปดาห์ (7 เดือน) ซึ่งในประเทศไทยที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและมีความเชื่อเรื่องการเวียนว่าย ตาย เกิดรวมทั้งบุญและบาปกันอยู่ การทำแท้งจึงยังเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย ไม่ว่าจะกระทำโดยแพทย์ปริญญาที่มีใบอนุญาตหรือกระทำโดยหมอเถื่อนก็ตาม ซึ่งตามกฎหมายแล้วจะอนุญาตให้ทำแท้งได้ 2 กรณี คือกรณีที่ผู้หญิงนั้นถูกข่มขืนแล้วเกิดมีการตั้งครรภ์ขึ้นมาและอีกกรณีหนึ่ง คือการตั้งครรภ์นั้นอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของมารดา และทารกในครรภ์เท่านั้น นอกเหนือจากเหตุผลทั้ง 2 นี้ถือว่าเป็นการผิดกฎหมายทั้งสิ้น แต่ถ้าหากเป็นเหตุผลในทางธรรมแล้วถือเป็นการลงมือฆ่าสิ่งมีชีวิตโดยเจตนาซึ่งถือว่าบาปมากทีเดียว คำถามที่ว่า “ยุติการตั้งครรภ์ในทางการแพทย์สามารถทำได้หรือไม่เพียงใด” และยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์กับยุติการตั้งครรภ์ (ทำแท้ง) ต่างกันหรือไม่เพียงใด เป็นคำถามที่เกิดขึ้นมาช้านานในสังคมไทยที่เป็น “เมืองพุทธ”[7]

ความหมายของการทำแท้ง

คำว่า แท้งลูก” ตามความหมายหรือตามกฎหมายนั้น หมายถึง การทำให้เด็กที่ปฏิสนธิในครรภ์ของหญิงถูกทำลายก่อนที่จะคลอด หรือคลอดออกมาแล้วไม่มีสภาพบุคคล หากเป็นกรณีที่เด็กคลอดออกมามีชีวิตเพียงชั่ววินาทีเดียว แล้วถึงแก่ความตาย เช่นนี้ ไม่ใช่การแท้งลูก ตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญา แต่เป็นเพียงการแท้งลูกตามความรู้สึกหรือความเข้าใจของบุคคลโดยทั่วไปเท่านั้น[8]

องค์การอนามัยโลก: การแท้งบุตรหมายถึง การสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ ก่อนที่เด็กจะสามารถมีชีวิตอยู่ได้นอกครรภ์มารดา ซึ่งแต่เดิมนั้น นับเอาการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ก่อน 28 สัปดาห์ หรือเด็กมีน้ำหนักต่ำกว่า 1,000 กรัม แต่ปัจจุบันนี้เนื่องจากวิทยาศาสตร์การแพทย์ได้เจริญก้าวหน้าไปมาก จึงเปลี่ยนเป็นการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ก่อน 20 สัปดาห์ หรือเด็กมีน้ำหนักต่ำกว่า 500 กรัม ส่วนการแท้งเมื่อตั้งครรภ์อยู่ระหว่าง 20 - 27 สัปดาห์ หรือเมื่อเด็กมีน้ำหนักระหว่าง

---

[6] วิ.ม. (ไทย) 5/326/180.

[7] นายแพทย์วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์, พ.บ., น.บ.ท., ว.ว.นิติเวชศาสตร์, ภาควิชานิติเวชศาสตร์, คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, มหาวิทยาลัยมหิดล, **วารสารเวชบันทึกศิริราช นิติเวชกับผู้ป่วย**, ปีที่ 1, ฉบับที่ 2, (พฤษภาคม 2551): 1.

[8] ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, **คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 - มาตรา 366**, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2551), หน้า 100.

500 - 999 กรัมนั้น เรียกเสียใหม่ว่า การคลอดก่อนกำหนด ทั้งนี้เพราะเด็กในอายุครรภ์ช่วงนี้มีโอกาสรอดชีวิตได้เนื่องจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ในด้านการเลี้ยงดูบุตร

การทำแท้งในประเทศฝรั่งเศส สามารถกระทำได้ภายใต้เงื่อนไขคือ มีคำร้องขอของหญิงว่าตนอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบากอันเนื่องมาจากการตั้งครรภ์ (โดยยืนนั้นเป็นเพียงผู้เดียวที่จะตัดสินใจได้ว่าอะไรคือสถานการณ์ที่อยากลำบาก เนื่องมาจากการตั้งครรภ์) ซึ่งต้องกระทำภายในอายุครรภ์ 12 สัปดาห์แรก โดยแพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐและกรณีที่หญิงเป็นผู้เยาว์ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองแต่ต้องมาพาบุคคลที่บรรลุนิติภาวะมาด้วย ถ้าในกรณีที่หญิงเป็นคนต่างชาติจะต้องอาศัยในประเทศฝรั่งเศสมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 เดือน เว้นแต่เป็นผู้ลี้ภัยทางการเมือง นอกจากนี้หญิงที่ร้องขอทำแท้งจะต้องผ่านการปรึกษาจากแพทย์และนักสังคมสงเคราะห์ โดยเริ่มจากการปรึกษาแพทย์เพื่อรับทราบข้อมูลและวิธีการทำแท้งในรูปแบบต่างๆ และต้องผ่านการสัมภาษณ์จากนักสังคมสงเคราะห์ เมื่อผ่านการสัมภาษณ์แล้ว หญิงนั้นจะได้ใบรับรองจากแพทย์อนุญาตให้มีการทำแท้งได้ ต่อจากนั้นจะต้องผ่านการปรึกษาแพทย์อีกครั้งหนึ่งเพื่อให้หญิงยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วจึงขึ้นทะเบียนเพื่อรองรับการทำแท้งต่อไป[9]

การแท้ง (อังกฤษ: abortion)[10] คือการยุติการตั้งครรภ์โดยการนำทารกในครรภ์หรือเอ็มบริโอออกจากมดลูกก่อนให้กำเนิด เมื่อเกิดโดยไม่เจตนามักเรียกว่า การแท้งเอง และเรียกว่าการทำแท้ง เมื่อทำโดยเจตนา

สรุปความได้ว่า การแท้ง หมายถึง การทำให้ตัวอ่อนในครรภ์มารดาต้องออกมาก่อนกำหนด หรือก่อนที่จะเป็นตัวครบสมบูรณ์ ตามกระบวนการออกมาจากครรภ์ตามธรรมชาติ ซึ่งหากพิจารณาตามหลักชีววิทยาแล้ว ตัวอ่อนที่จุติมาแล้วในครรภ์มารดาคือชีวิตมนุษย์ชีวิตหนึ่ง ซึ่งกำลังเจริญเติบโตตามสภาวะของธรรมชาติของมัน โดยที่หากเป็นไปตามธรรมชาติแล้ว ตัวอ่อนนั้นต้องคลอดออกมาเป็นมนุษย์คนหนึ่ง เหมือนกับผู้ให้กำเนิดเช่นกัน และสิ่งมีชีวิตที่คลอดออกครรภ์นั้นจะดำเนินต่อไปจนกว่าจะดับสิ้นไปตามอายุไขย ดังนั้น ไม่ว่าตัวอ่อนในครรภ์มารดา หรือว่าตัวแก่ หรือผู้ใหญ่ ก็มีกระบวนการแห่งชีวิตแบบเดียวกัน เพียงแต่แตกต่างกันที่ช่วงเวลาแห่งการเป็นอยู่เท่านั้น

ลักษณะและวิธีการทำแท้ง

การทำให้การตั้งครรภ์สิ้นสุดลงตามหลักวิชาการ ในปัจจุบันจะสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบได้แก่ ทั้งโดยใช้ยา (Medical Abortion) และแท้งโดยใช้เครื่องมือ (Surgical Abortoin)

---

[9] ปิยะบุตร แสงกนกกุล, 30 ปี กฎหมายทำแท้งเสรีในฝรั่งเศส, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: **www.pub-law.net/publaw/view.aspx?ID=674** [22 พฤศจิกายน 2553].

[10] Grimes, DA; Stuart, G (2010). “Abortion jabberwocky: the need for bettertemino logy”. Contraception. 81 (2): 93-6.

1. แท้งโดยใช้ยา ยาที่ใช้ในการทำแท้งมีหลายชนิดได้แก่ Methotrexata ซึ่งมักจะใช้ร่วมกับตัวยาที่ชื่อ Misoprostol, และยา Ru - 486 (Mifepristone) แต่ยาทั้ง 3 ชนิดนี้ไม่มีวางจำหน่ายตามร้านขายยาทั่วไป และส่วนใหญ่มีจำหน่ายในต่างประเทศที่มีกฎหมายสามารถทำแท้งได้อย่างเสรีแล้ว เนื่องจากเป็นยาคุมพิเศษ นอกจากนี้ในปัจจุบันมีการค้นพบว่ายาที่ชื่อ Zylotec ซึ่งเป็นยาที่ใช้รักษาโรคกระเพาะนั้น เมื่อสอดเข้าไปในช่องคลอด (ซึ่งมักจะเรียกกันว่า ยาเหน็บ) จะทำให้มดลูกบีบตัวและทำให้เด็กหลุดออกมา จึงเป็นยาที่วัยรุ่นนิยมใช้ในการทำแท้ง ซึ่งอาจทำให้เกิดการตกเลือดภายหลังแท้งได้มากจนถึงขั้นเสียชีวิตได้

2. แท้งโดยใช้เครื่องมือ (Surgical Abortion) การทำแท้งโดยใช้เครื่องมือช่วยนั้นยังสามารถแบ่งออกไปได้อีก 3 วิธี คือ 1) การปรับประจำเดือน ในกรณีการปรับประจำเดือนจะใช้ในกรณีที่รอบประจำเดือนของสตรีขาดมาไม่เกิน 8 สัปดาห์ โดยไม่สนใจว่าการขาดเลือดเกิดจากการตั้งครรภ์หรือไม่ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยเครื่องดูดสุญญากาศ หรือกระบอกดูดสุญญากาศกับหลอดดูดซึ่งมีขนาดเล็กเท่าหลอดกาแฟ ถ้าผู้ทำแท้งเป็นสูติ-นารีแพทย์ ที่มีประสบการณ์มากๆ แล้วก็จะใช้เวลาทำประมาณ 2 นาที ทำเสร็จกลับบ้านได้เลย แต่ก็ยังอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่นมดลูกทะลุ หรือมีการอาการอักเสบติดเชื้อ เป็นต้น 2) การขูดมดลูก วิธีการนี้ สามารถกระทำได้ตั้งแต่อายุครรภ์ 4 - 12 สัปดาห์ คืออายุการระหว่าง 1 - 3 เดือน หรือช่วงเวลาที่ท้องอ่อนๆ นั่นเอง ซึ่งใช้เวลาทำประมาณ 3 - 10 นาที ทำเสร็จแล้วกลับบ้านได้เลย แต่ก็จะมีอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้แก่ มดลูกอาจทะลุ, มดลูกอักเสบ, ถ้าคนทำไม่มีความชำนาญเพราะอาจขูดลึกถึงกล้ามเนื้อมดลูก ทำให้มีเลือดออกกระปิดกระปอยเรื้อรัง ซึ่งเมื่อตั้งครรภ์ครั้งต่อไป ผู้ตั้งครรภ์ก็จะมีโอกาสแท้งได้ง่ายและ 3) การเร่งคลอด วิธีเร่งคลอดจะใช้ในกรณีตั้งครรภ์มีอายุ 16 - 27 สัปดาห์ (4 - 7 เดือน) ซึ่งกรณีนี้ ผู้ที่ทำแท้งต้องนอนโรงพยาบาล การทำก็โดยฉีดน้ำเกลือเข้มข้น 20% เข้ามดลูกโดยผ่านทางหน้าท้อง หลังจากนั้นก็ใส่ยาเร่งคลอดในน้ำเกลือโดยค่อยๆ หยดทางสายน้ำเกลือเข้าเส้นเลือด บางคนอาจใช้ยาขยายปากมดลูกสอดเข้าทางช่องคลอด ช่วยให้การคลอดง่ายขึ้นด้วย เมื่อปวดท้องคลอดก็ต้องเบ่งเหมือนคนคลอดทั่วไป ซึ่งจะได้ผลในเวลา 24 ชั่วโมงถึง 48 ชั่วโมง และก็มีอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้เช่นเดียวกัน ได้แก่มดลูกทะลุ การอีกเสบติดเชื้อและเด็กที่คลอดแล้วก็เสียชีวิตไป

จะเห็นได้ว่าการทำทางนั้น แม้จะกระทำโดยถูกต้องตามหลักวิชาการ และกระทำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ก็อาจมีอันตรายถึงชีวิตเกิดขึ้นได้ นอกจากผิดกฎหมาย และมีอันตรายถึงชีวิตแล้ว การทำแท้งตามหลักพระพุทธศาสนายังถือว่าเป็นบาปกรรมหนัก เนื่องจากเป็นการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการฆ่าทำลายชีวิตมนุษย์อันเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของตนเอง ซึ่งการแสดงเจตนาและการลงมือไปทำแท้งนั้น มีความแตกต่างไปจากการแท้งเองโดยไม่เจตนา

ประเภทของการทำแท้ง

ในแต่ละปีมนุษย์ทั่วโลกมีการตั้งครรภ์ 205 ล้านครั้ง มากกว่าหนึ่งในสามเกิดขึ้นโดยไม่ได้วางแผน และประมาณหนึ่งในห้าสิ้นสุดด้วยการทำแท้ง การทำแท้งส่วนมาก เกิดในการตั้งครรภ์ที่

ไม่ได้วางแผน การทำแท้งสามารถทำได้หลายวิธีการตามความเหมาะสมของอายุครรภ์ที่แปรผันตามขนาดตัวเอ็มบริโอหรือทารกในครรภ์ วิธีการที่เหมาะสมอาจจะต่างไปตามความนิยมของแพทย์และผู้ป่วย ความจำกัดในแต่ละท้องที่ และตามกฎหมายบัญญัติได้[11]

การทำแท้งตามความสมัครใจหมายถึงการทำแท้งที่ไม่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์และเป็นไปตามความประสงค์ของสตรี[12]

1. กลุ่มอนุรักษ์นิยม มีพื้นฐานความคิดมาจากศาสนา ซึ่งยึดหลักคุณค่าของชีวิต โดยถือว่าทารกที่อยู่ในครรภ์มีสภาพเป็นคนโดยสมบูรณ์นับจากวินาทีที่ปฏิสนธิแล้ว จึงมีสิทธิที่จะมีชีวิตรอดและมีค่าเท่าๆ กับบุคคลที่เกิดมาแล้วทั่วๆ ไป กลุ่มอนุรักษ์นิยม ซึ่งไม่ยอมรับการทำแท้งนี้ จึงเรียกว่าเป็นกลุ่ม polife

2. กลุ่มเสรีนิยม (Liberal) เป็นกลุ่มที่มีทัศนะตรงกันข้ามกับกลุ่มอนุรักษ์นิยม นักคิดส่วนใหญ่ของกลุ่มนี้ไม่ได้มีพื้นฐานความคิดมาจากศาสนา แต่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ซึ่งถือว่า ความถูกหรือความผิดต้องดูที่ผลลัพธ์ว่า เป็นประโยชน์หรือเป็นโทษแก่สังคม ดังนั้นกลุ่มเสรีนิยม จึงเห็นว่า การอนุญาตให้ทำแท้งได้อย่างเสรี เป็นประโยชน์แก่สังคมมากกว่าการปิดกั้น และเห็นว่า การทำแท้งไม่ได้เป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม โดยนำหลักเสรีภาพส่วนบุคคลมาประยุกต์ใช้ในแนวที่ว่าเป็นสิทธิของหญิงตั้งครรภ์ที่เหนือร่างกาย และสิ่งที่จะเกิดขึ้นมาโดยอาศัยร่างกายของตัวผู้หญิงเอง

3. กลุ่มที่มีทัศนะเป็นกลาง เป็นกลุ่มที่ไม่ได้ยอมรับการทำแท้งทุกกรณีเหมือนกลุ่มเสรีนิยม และไม่ได้ปฏิเสธทุกกรณีเหมือนกลุ่มอนุรักษ์นิยมเช่นกัน แต่กลุ่มที่มีทรรศนะเป็นกลางนี้จะยอมรับการทำแท้งในบางกรณี ซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหรือเหตุผลต่างๆ ที่นำมาอ้างเพื่อการทำแท้งว่าสมควรและน่าจะยอมรับหรือไม่โดยการยอมรับการทำแท้งมักจะยอมรับกันในเงื่อนไขหรือเหตุผลที่จำเป็นมากที่เรียกว่า Hard Reasons ซึ่งเป็นเหตุผลทางการแพทย์และเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม[13]

สรุปความได้ว่า การทำแท้งมีข้อบ่งชี้เพื่อการรักษาและตามความสมัครใจ การทำแท้งเพื่อการรักษา หมายถึง การทำแท้งที่มีข้อบ่งชี้ทางการแพทย์เพื่อรักษาชีวิตและสุขภาพกายและจิตของมารดา ยุติการตั้งครรภ์ทารกที่มีความเสี่ยงที่จะทุพพลภาพ เจ็บป่วย หรือตายก่อนกำหนด หรือเพื่อลดจำนวนทารกในครรภ์ในกรณีการตั้งครรภ์แฝดเพื่อลดความเสี่ยงทางสุขภาพ หลักพุทธจริยศาสตร์

---

[11] Sedgh, G; Singh, Shah, I. H.; “Ahman, E.; Henshaw, S. K; Bankole, A (2012) “induced abortion:Incidence and trends worldwide from 1995 to 2008” (PDF). The Lancet. 379 (9816); 624.

[12] Schorge, John O.; Schaffer, Joseph l.; Halvorson, Lisa M.; Hoffman, Barbara L; Bradshaw, Karen D.; Cunningham, F. Gary. บ.ก. (2008). “6. First-Trimester Abortion”. Williams Gynecology (1 ed.). McGraw-Hill Medical ISBN 998-0-07-147257-9.

[13] สังข์วาล เสริมแก้ว, **เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนา**, (เอกสารอัดสำเนา, 2564), หน้า 49.

เสนอว่าการกระทำใด ๆ ต้องมีเจตนาเป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งเปิดพื้นที่ให้พิจารณาเจตนารมณ์เบื้องหลังการตัดสินใจทำแท้ง เช่น หากมีความจำเป็นทางการแพทย์หรือเป็นการลดทุกข์ของทั้งมารดาและทารก อาจถือได้ว่าเป็นการกระทำที่ต้องพิจารณาตามบริบท มิใช่ฟันธงว่าเป็นบาปเสมอไป

ศีลธรรมบนเส้นทางสองแพร่ง: กรณีการท้องก่อนวัยอันควรและปัญหาการทำแท้ง

ความจริงของมนุษย์โลก เมื่อสิ่งใดเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางจริยธรรมยิ่งสูง การละเมิดสิ่งนั้นย่อมเป็นปัญหาทางสังคมยิ่งมากไปด้วย และถ้าสิ่งใดมีคุณค่าทางจริยธรรมต่ำลง การละเมิดสิ่งนั้นก็เป็นปัญหาทางสังคมต่ำลงตามระดับไปด้วย สอดคล้องกับความเป็นจริงเพื่อวิเคราะห์สภาวะจิตใจผู้ละเมิดจริยธรรมข้อนั้นได้ก็เพราะมีภาวะบีบคั้น คับแคบขั ดข้อง ขัดเคือง ขุ่นมัว พร่าพราง มืดบอด มืดมัว ปิดบังทางจิตใจ ในขณะนั้น ทางหลักพระพุทธศาสนา เรียกว่า บาปอกุศลครอบงำ อกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ หรือ จิตตกจิตเศร้าหมอง ซึ่งตรงกันข้ามกับ จิตสดใส จิตผ่องใส จิตสะอาด จิตประภัสสร กุศลมูล คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ

จริยศาสตร์กับการทำแท้ง

การทำแท้ง หรือการทำลายชีวิตมนุษย์ที่กำลังเกิดอยู่ในท้องของตน หญิงผู้ได้ฐานะว่าแม่แต่ทำแท้งเองจำต้องตกอยู่ในภาวะจิตที่มีความบีบคั้น คับแคบ ขัดข้อง ขัดเคือง ขุ่นมัว พร่าพราง มืดบอด มืดมัว ปิดบัง ขณะนั้นอย่างมากขึ้นตามลำดับ จึงเป็นเหตุให้ตัดสินใจอย่างนั้นได้ ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เมื่อรากเหง้าอกุศลเกิดขึ้น อกุศลใดยังไม่เกิดก็จะเกิดขึ้นตามมาด้วย การทำแท้งจึงเป็นปัญหาทางจริยธรรมที่กว้างกระทบครอบคลุมการผิดศีล 5 เกือบทุกข้อ หรือ เพราะผิดมาแล้ว 4 ข้อก็มาก

เมื่อสังคมมีปัญหาการทำแท้งเกิดขึ้น จิตใจของผู้คนในสังคมนั้นทั้งหญิงผู้ทำแท้ง หมอที่ลงมือทำแท้ง คนรอบข้างที่สนับสนุนการทำแท้ง หรือคนใดที่เห็นตาม จะด้วยความจำเป็น จำยอม หรือเต็มใจก็ตาม ย่อมเป็นผู้ที่มีมาตรฐานทางจริยธรรมตกต่ำตามขนาดของเจตนาที่กระทำ ความอ่อนแอทางจริยธรรมอาจทำให้กฎหมายเป็นแปลงผ่อนปรน หย่อนยาน นำไปสู่ความอ่อนแอทางศีลธรรมของสังคม ผู้คนขาดหิริโอตัปปะจิตหยาบกระด้างมากขึ้น บาปอกุศลหนักจะคุกคามสังคมโลกมนุษย์ตามกฎวัฏฏะ กฎไตรลักษณ์ ในทางลบ ทางตกต่ำเร็วขึ้น หลักพุทธธรรมในระบบพุทธจริยศาสตร์มี 2 อย่าง คือสัจธรรมและศีลธรรม สัจธรรม คือส่วนที่เป็นความจริงโดยธรรมชาติที่พระองค์แสดงไว้โดยหลักแห่งไตรลักษณ์และปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น ซึ่งแสดงถึงความเป็นธรรมฐิติ ธรรมธาตุ และธรรมนิยามแห่งสรรพสิ่งโดยความเป็นอยู่เองตามธรรมชาติ ส่วนศีลธรรมทำนั้นมีรากฐานอยู่บนสัจธรรม เป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อประโยชน์สูงสุดในทางพระพุทธศาสนาคือการเข้าถึงพระนิพพาน โดยมีเกณฑ์หลักในการตัดสินการกระทำ คือความเป็นกุศลและอกุศล และเกณฑ์รองคือ มโนธรรม ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีต่อสังคม

หลักสัจธรรม เป็นฐานรองรับหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนา และการที่พระพุทธองค์ไม่ทรงสอนสัจธรรมโดยตรงแก่ผู้ฟังในบางครั้ง เพราะสัจธรรมที่พระองค์ตรัสรู้นั้นมีเนื้อหาละเอียดลึกซึ้ง

ยากแก่การทำความเข้าใจของปุถุชน ดังนั้น เพื่อให้สัจธรรมนั้นมีคุณค่าต่อมนุษย์ พระองค์จึงสอนศีลธรรมหรือจริยธรรมปูพื้นฐานจิต อบรมอินทรีย์ของเวไนยสัตว์ให้แก่กล้าก่อน ต่อจากนั้นพระองค์จึงทรงแสดงสัจธรรมภายหลัง จะเห็นได้ว่า ในสังคมมนุษย์เท่านั้น ที่มีการแก่งชิงดี หรือการเบียดบังตลอดจนการกำจัดอุปสรรคต่างๆ แม้แต่มนุษย์คนอื่นซึ่งดูเหมือนว่าจะเป็นสิ่งที่แทรกเข้ามาสร้างความทุกข์ให้เกิดขึ้นออกไปให้พ้นทางทั้งถูกต้องตามหลักการทางจริยธรรมและศีลธรรมหรือแม้แต่ผิดทั้งทางจริยธรรมและศีลธรรม หรือผิด หรือถูก อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ไม่ใช่ทั้งสองอย่าง ก่อให้เกิดปัญหาไม่ว่าด้านจริยธรรมหรือศีลธรรม[14]

ศีลธรรม เป็นส่วนที่กล่าวถึงการกระทำทางไตรทวารว่า ต้องดำเนินไปเพื่อการเข้าถึงเป้าหมายอันเป็นสัจธรรมนั้น เพราะถ้าไม่มีเป้าหมายในการกระทำ การกระทำต่างๆ ของมนุษย์ก็ไม่อาจจะบอกได้ว่า การกระทำดังกล่าวนี้ ถูกหรือผิดได้ เป็นแต่สักว่าทำแล้ว กำลังทำ แต่เมื่อบุคคลเชื่อว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชีวิต เช่น เห็นว่าความสุขเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เป็นต้น การกระทำต่างๆ ซึ่งกล่าวว่าดี ถูก และควร ย่อมนำไปสู่ความสุขอันเป็นเป้าหมายนั้น สิ่งที่เป็นมาตรฐานการทางจริยธรรมที่จะตัดสินว่า การกระทำใดเป็นกุศลกรรมและเป็นอกุศลกรรม คือ สิ่งที่เป็นมาตรฐานการทางจริยธรรมที่จะเป็นตัดสินความเป็นกุศลกรรม หรือกุศลมูล 3 ได้แก่ ความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง และสิ่งที่เป็นมาตรการทางจริยธรรมที่ตัดสินความเป็นอกุศลกรรม คือ อกุศลมูล 3 ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง นักวิชาการบางท่านกล่าวว่าศาสนาพุทธเป็นสมบูรณะนิยมในแง่ที่ว่า กุศลมูล 3 กับอกุศลมูล 3 เป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำ และเกณฑ์นี้เป็นสิ่งตายตัวแน่นอน พระพุทธศาสนาถือว่าการกระทำทั้งที่ถูกและผิดนั้น จะต้องเป็นการกระทำที่เป็นไปอย่างเสรี แต่เป็นเสรีภาพที่สัมพันธ์กับกฎของเหตุและผล และที่สำคัญคือ ความตั้งใจ หรือเจตนาอันแรงกล้าของบุคคลที่มีต่อการกระทำนั้นๆ เจตนาเป็นมาตรการตัดสินการกระทำตามหลักพุทธจริยศาสตร์

ความสอดคล้องของเกณฑ์หลักและเกณฑ์รอง คือการใช้ความเป็นกุศลมูล และอกุศลมูล และสภาวะที่ส่งผลต่อจิตใจ เช่น ความปลอดโปร่ง บริสุทธิ์ สงบ ความกระวนกระวาย ความเร่าร้อน เป็นเกณฑ์หลักในการตัดสิน ส่วนเกณฑ์รอง ใช้เป็นเกณฑ์สำหรับตัดสินการกระทำ หรือพฤติกรรมที่มีความซ้ำซ้อนไม่ว่าจะโดยมโนธรรมต่อสังคม การยอมรับของบัณฑิต วิธีการในการกระทำ และผลของการกระทำที่มีต่อตนเองและสังคม ซึ่งการกระทำหรือพฤติกรรมที่มีความซ้ำซ้อนกันนี้ จะใช้เจตนาเพียงอย่างเดียวตัดสินนั้นเป็นการไม่เพียงพอ และรู้ได้ยากในระดับสังคม ดังที่กล่าวไว้แล้วในตอนที่เกี่ยวกับการแสวงหาเกณฑ์ตัดสิน

ดังนั้น เพื่อให้การตัดสินว่าการกระทำอย่างนี้ ถูก ผิด ควร ไม่ควรอย่างไร จึงต้องอาศัยเกณฑ์รองเป็นมาตรการทางจริยอีกประการหนึ่งในการตัดสินร่วมด้วยความจำเป็นที่จะต้องใช้เกณฑ์

[14] ไพฑูรย์ สวนมะไฟ และ อุทัย สติมั่น, “การทำแท้ง: วิกฤติของพุทธจริยธรรมในสังคมไทย”, **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**, ปีที่ 1, ฉบับที่ 3, (กันยายน - ธันวาคม 2560): 156.

ถึง 2 อย่างเป็นเกณฑ์ในการตัดสินนี้ ในระดับเกณฑ์รอง อาจพิจารณาได้จากข้อเท็จจริงในสังคมในปัจจุบันประการหนึ่ง จะเห็นได้ว่า ลำพังการกระทำบางอย่างทางกาย ทางวาจา เมื่อพิจารณาโดยการกระทำ (วิธีการ) และผลของการกระทำย่อมวินิจฉัยได้ไม่ยาก สิ่งที่แสดงออกมาทางกาย ทางวาจา รู้ได้โดยง่าย โดยวินิจฉัยว่า ตนเองติเตียนการกระทำตนเองหรือไม่ บัณฑิตยอมรับหรือติเตียนหรือไม่ เป็นประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม หรือเบียดเบียนตนและสังคมหรือไม่ อาศัยเกณฑ์ตัดสินเท่านี้ก็ทราบได้ว่า การกระทำเช่นนี้ ดี ชั่ว ถูก ผิด ควรหรือไม่ควรอย่างไร โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงพิจารณาในการกระทำ แต่ไม่ได้หมายความว่า การกระทำนั้นบุคคลปราศจากเจตนา เพราะเมื่อไม่ประกอบด้วยเจตนา การกระทำย่อมไม่เป็นอันทำและไม่จัดเป็นกรรม

วิเคราะห์หลักจริยศาสตร์

หลักพุทธจริยาศาสตร์เป็นจริยศาสตร์ศาสนา ซึ่งหมายถึง หลักความประพฤติที่ดีงามของพุทธศาสนา อันมีหลักศีลธรรมของพระพุทธเจ้าที่แน่นอนตายตัว ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ชัดเจนตายตัว ผิด – ถูก / บุญ - บาป แยกส่วนกันอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาตามเป้าหมายแล้ว สามารถแบ่งได้ 2 ระดับ คือ 1) ระดับโลกียธรรม ได้แก่ ธรรมอันเป็นวิสัยของผู้ครองเรือน เป็นข้อปฏิบัติสำหรับปุถุชนที่เป็นไปตามหลักศีลธรรม มุ่งสอนเพื่อให้เกิดการลดละกิเลสที่เป็นบาปอกุศล เพื่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและสังคม 2) โลกุตตรธรรม ได้แก่ ธรรมอันไม่ใช่วิสัยของชาวโลก แต่เป็นข้อปฏิบัติของพระอริยะ[15]

พุทธจริยศาสตร์ จัดเป็น “จริยศาสตร์” ด้วยเหตุผลที่ว่า มีรากฐานจากคำสอนในทางพระพุทธศาสนา แต่ในทางกลับกันพุทธจริยาศาสตร์กลับมีลักษณะเฉพาะแตกต่างออกไปเมื่อเทียบกับจริยศาสตร์ศาสนาอื่นๆ คือ 1) ลักษณะของพุทธจริยาศาสตร์ ไม่ได้มีลักษณะบังคับ เหมือนกฎหมาย และมีบทลงโทษเหมือนบางศาสนา เช่นเมื่อชาวพุทธทำผิดศีล จะไม่มีข้อบังคับอันใดที่จะต้องให้ชาวพุทธต้องได้รับโทษ แต่เสนอให้พิจารณาเพียงว่าทำผิดศีล จะมีผลจากการกระทำนั้นที่เรียกว่า “กรรม” อันเป็นจากการกระทำของผู้นั้นเอง เช่น “ทำกรรมข้อปาณาติบาท มีผลทำให้อายุสั้น มีโรคมาก” เป็นต้น 2) ลักษณะของพุทธจริยาศาสตร์ มีความเป็นสมบูรณ์นิยม กล่าวคือเป็นหลักความประพฤติที่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัวไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปมา เช่นเดียวกับจริยศาสตร์ศาสนาอื่นๆ เป็นหลักสากลที่ครอบคลุมมนุษย์ทุกคน เช่น หลักเบญจศีล ฆ่าสัตว์ ไม่ว่าจะใครอะไร สัตว์เล็กน้อยใหญ่ ที่ใด เวลาใด ลักทรัพย์ ไม่ว่าจะลักของใคร ที่ไหน เมื่อไหร่ เวลาใด ก็จัดเป็นอทินนาทานไม่มีข้อยกเว้น ถือว่าผิดศีล และมีผลเป็นแบบอย่างแน่นอน 3) พุทธจริยาศาสตร์ในแบบเดิม ซึ่งหมายถึง คำสอนที่มาจากคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เช่นอริยสัจ 4 หลักไตรลักษณ์ หลักกรรม และหลักศรัทธา หลักปฏิจจสมุปบาท หรืออิทัปปัจจยตา และ 4) พุทธจริยศาสตร์ร่วมสมัย เป็นชุด

[15] กฤต ศรียะอาจ, ณัทธีร์ ศรีดี, พระศรีรัตนโมลี, “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศสตร์กับการประกอบอสชีพในสมัยพุทธกาล”, **วารสารมหาจุฬาวิชาการ,** ปีที่ 6, (ฉบับพิเศษ 2019): หน้า 8.

อธิบายความหมายโดยหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ปัญหา คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในลักษณะที่สังคมยังมีช่องว่าง ไม่สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ และไม่รู้ว่าวิธีการที่จะไปให้ถึงเป้าหมายที่ตกลงนั้นได้ และมีอุปสรรคขัดขวางทำให้ไม่สามารถก้าวไปถึงจุดหมายที่กำหนดไว้

การเริ่มต้นชีวิตมนุษย์ เรานับกันตั้งแต่ปฏิสนธิ หลักธรรมพระพุทธศาสนา มีว่าเมื่อมีองค์ประกอบ 3 ประการ มาประชุมพร้อมกัน ย่อมมีสัตว์หยั่งลงในครรภ์ องค์ประกอบทั้ง 3 นั้น ได้แก่ มารดาและบิดาร่วมกัน ขณะนั้นมารดาอยู่ในช่วงเวลาใข่สุกและมีวิญญาณเกิดขึ้นเพื่อสืบกรรมจากภพอื่น โดยได้ที่ตั้งอยู่ในครรภ์มารดา ปฏิสนธิวิญญาณที่ส่งผลให้มนุษย์แตกต่างกัน มี 3 ประเภทใหญ่ คือ ติเหตุกปฏิสนธิวิญญาณ ทวิเหตุก ปฏิสนธิวิญญาณ และอเหตุกปฏิสนธิวิญญาณ ถ้าไม่มีปฏิสนธิวิญญาณแล้ว นามรูปย่อมก่อตัวขึ้นเป็นมนุษย์ไม่ได้ ฉะนั้นการเกิดขึ้นของมนุษย์ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ จึงมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1) บิดามารดาอยู่ร่วมกัน (มาตาปิ ตโร จ สนฺนิปติตา โหนติ) 2) มารดามีประตู (มาตา จ อุตุนีโหติ) และ 3) มีคันธัพพะ คือปฏิสนธิวิญญาณปรากฏขึ้น (คนฺธพฺโพ จ ปจฺจุปฏฺฐิโต โหติ)[16]

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง ลักษณะการเกิดของมนุษย์และสัตว์มีอยู่ 4 ลักษณะ เรียกว่า โยนิ กำเนิด คือ 1) อัณฑชะ (การเกิดในไข่) คือ เหล่าสัตว์ผู้เจาะทำลายเปลือกไข่แล้วเกิด 2) ชลาพุชะ (การเกิดในครรภ์) คือ เหล่าสัตว์ผู้เกิดในครรภ์ 3) สังเสทชะ (การเกิดในถ้าไคลหรือขึ้นแฉะ) การคือ เหล่าสัตว์ผู้เกิดในปลาเน่า ซากศพเน่า ขนมบูด น้ำครำ หรือเถ้าไคล และ 4) โอปปาติกะ (การเกิดผุดขึ้น) คือ เทวดา สัตว์นรก มนุษย์บางจำพวก และเปรตตามจำพวก[17]

สิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นประเภทใดก็ตามล้วนอยู่ภายใต้ลักษณะ 3 อย่าง หรือเรียกว่า กฎแห่งไตรลักษณ์ ในทัศนะของพระพุทธศาสนาที่มีต่อมุมมองชีวิตเป็นไปตามสภาวะที่เป็นจริงและมีอยู่กิจกรรมกฎแห่งธรรมชาติ การให้ความหมายของชีวิตจึงมีหลายทัศนะ เช่น ชีวิต คือธรรมชาติรูปแบบหนึ่งที่เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ คือ มีเกิดขึ้น (อุปะ) ตั้งอยู่ (ฐิติ) ละดับสลาย (ภังคะ) หรือเป็นไปตามกฎแห่งไตรลักษณ์[18]

สรุปความได้ว่า การเกิดของมนุษย์ เป็นไปได้ยากต่างคนตายตั้งแต่ยังไม่เกิด บางคนเกิดมาแล้วตายทันที บางคนตายตอนเด็กบ้าง กลางคนบ้าง หรือแม้จะสิ้นอายุขัยบ้าง ด้วยเหตุนี้การฆ่าชีวิตมนุษย์จะเป็นกรรมหนัก เช่น การฆ่ามนุษย์ผู้เป็นต้นแบบทางกาย หรือแม่พิมพ์ให้เกิดเป็นกายมนุษย์ผู้ให้ชีวิตเป็นบุคคลที่มีพระคุณสูงสุด บุคคลใดฆ่าแม่ ฆ่าพ่อ เป็นกรรมหนัก อนันตริยกรรม ห้าม

---

[16] Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Sutta pitaka majihima nikaya ska Vol. 12 Bangkok: University; 1996. (in Thai).

[17] ม.มู (ไทย) 12/152/151, ที.ปา. (ไทย) 11/36/295.

[18] พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555), หน้า 62.

สวรรค์ ห้ามนิพพาน การรักษาเลี้ยงดูชีวิตมนุษย์จะเป็นบุญความดีสูงสุด ผู้ให้ชีวิตเป็นบุคคลที่มีพระคุณสูงสุด บุตรต้องเลี้ยงดูตอบแทนคุณอย่างมากที่สุดจึงจะเรียกว่าตอบแทนคุณได้หมด ทั้งต้องตอบแทนคุณด้วยการเลี้ยงดูตอบแทนร่างกายตลอดถึงจิตใจ และถ้ามีการตอบแทนด้วยการนำพาท่านสู่ทาน ศีล ภาวนา จัดเป็นการตอบแทนที่ยอดเยี่ยม ในทางการแพทย์ ตัวอ่อนเริ่มพัฒนาระบบประสาทอย่างสมบูรณ์ในช่วงสัปดาห์ที่ 22-24 ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่หลายประเทศอนุญาตให้ทำแท้งได้ก่อนช่วงนี้ เช่น ฝรั่งเศส อนุญาตภายใน 14 สัปดาห์ ญี่ปุ่นและเนปาลเปิดช่องตามเหตุผลทางสังคมและเศรษฐกิจ ในขณะที่ประเทศไทยปัจจุบัน (หลังปี 2564) แก้ไขกฎหมายให้สามารถทำแท้งได้โดยสมัครใจภายใน 12 สัปดาห์

แนวทางการแก้ไขปัญหากรณีการท้องก่อนวัยอันควรในทัศนะของพระพุทธศาสนา

แนวทางแก้ปัญหาการทำแท้งให้ทรรศนะของพระพุทธศาสนา พบว่า ควรสร้างสถาบันครอบครัวให้อบอุ่น ควรส่งเสริมการศึกษา เรื่องเพศศึกษาให้ถูกต้องตามวัย ควบคุมสื่อที่ยั่วยุทางกามารมณ์ และควรส่งเสริมการปฏิบัติตามศีลธรรมจริยธรรม โดยน้ำหนักธรรมในพระพุทธศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติ เช่น หลักเบญจศีลเบญจธรรม เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากประพฤติผิดในกาม มีเมตตา มีสัจจะในคู่ครอง รวมถึงหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา[19]

ความเป็นจริงอย่างหนึ่งที่ต้องเกิดขึ้นเสมอในสังคมโลกคือหากมนุษย์รู้จักธรรมชาติของตนเอง เผ่าพันธุ์มนุษย์จะสามารถดำรงคงอยู่ได้ กรณีการทำแท้งในสังคมไทยได้บ่งบอกเป็นนัยถึงความล่มสลายของสังคมไทยในอนาคต เพราะไม่เพียงแต่จะชี้ประเด็นให้เห็นว่าคนไทยให้รู้จักธรรมชาติของตนเอง แต่มากกว่านั้นคือ คนไทยกำลังทำลายตัวเองภายในตัวพร้อมๆ กัน ดังนั้น แนวทางสำหรับแก้ไขปัญหาการทำแท้ง 1) พุทธบริษัทในพระพุทธศาสนาจะต้องพัฒนาคุณภาพความรู้ของตนเองเกี่ยวกับคำสอนของพระพุทธศาสนา 2) พุทธบริษัทในพระพุทธศาสนาต้องนำเอาคำสอนในพระไตรปิฎกมาปฏิบัติในชีวิตจริง 3) สั่งสอนพุทธบริษัทให้ได้รับรู้ถึงความเป็นจริงแห่งธรรมชาติของชีวิต 4) ต้องนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์มาปฏิบัติในชีวิตจริง

คำสอน ทางพระพุทธศาสนา ให้ความสำคัญกับชีวิตมนุษย์สูงสุด หลักจริยธรรมต่างเน้นให้รักษาชีวิตความเป็นมนุษย์ให้ได้ ให้นาน ให้เข้มแข็ง เพื่อการสร้างตระบะ บำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา สู่เป้าหมายแห่งความหลุดพ้นจากวัฏฏะนี้ เมื่อหญิงใดที่สัตว์หยั่งลงสู่ครรภ์แล้ว สังคมชาวพุทธกำหนดให้เป็นแม่ กล้าลุแก่อำนาจด้วยอกุศลกรรม ทำแท้งได้ลงคอ จัดว่าหญิงผู้นั้นตกอยู่ในภาวะจิตที่มีความบีบคั้น คับแคบ ขัดข้อง ขัดเคือง ขุ่นมัว พร่าพราง มืดบอด มืดมัว ปิดบัง อย่างมาก มีจริยธรรมตกต่ำสุดขีด เพราะผ่านการสะสมบาปอกุศลมาอย่างยาวนาน เช่น 1) เคยดื่มน้ำเมา หรือยาเสพติดทำลายสติของตนให้อ่อนแอ 2) โกหกปิดบังอำพรางความจริงต่อพ่อแม่ 3) ได้รักนวลสงวนตัวตาม

[19] ขวัญชัย เอกจิตต์ และ อุทัย สติมั่น, “หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน”, **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ**, ปีที่ 3, ฉบับที่ 2, (พฤษภาคม - สิงหาคม 2559): 171.

วัฒนธรรม จารีตประเพณี 4) เห็นแก่ได้ต่อวัตถุของใช้ ของกิน โดยไม่ลงแรง หรือ ประกอบสัมมาอาชีพ 5) หลงอบายมุข เช่น คบเพื่อนชั่ว เที่ยวกลางคืน เกียจคร้านการทำงาน หญิงที่ทำแท้ง ชายที่สนับสนุนให้ทำแท้ง ย่อมผิดศีล ผิดธรรม ตามข้อที่กล่าวแล้ว ข้างบนนี้ ข้อใดข้อหนึ่ง หรือทุกข้อแน่นอน จึงตัดสินว่าการทำแท้ง คือ ปัญหาขั้นรุนแรง

เมื่อสังคมมีปัญหาการทำแท้งเกิดขึ้น จิตใจของผู้คนในสังคมนี้ ทั้งหญิงผู้ทำแท้ง หมอที่ลงมือทำแท้ง คนรอบข้างที่สนับสนุนการทำแท้ง หรือคนใดที่เห็นตาม จะด้วยความจำเป็นจำยอม หรือเต็มใจก็ตามย่ อมเป็นผู้ที่มีมาตรฐานทางจริยธรรมตกต่ำตามขนาดของเจตนาที่กระทำความอ่อนแอทางจริยธรรมอาจทำให้กฎหมายเปลี่ยนแปลงผ่อนปรน หย่อนยาน นำไปสู่ความอ่อนแอทางศีลธรรมของสังคม ผู้คนขาดหิริโอตัปปะจิตหยาบกระด้างมากขึ้น บาปอกุศลหนักจะคุกคามสังคมโลกมนุษย์ตามกฎวัฏฏะ กฎไตรลักษณ์ ในทางลบ ทางตกต่ำเร็วขึ้น แม้ว่าในแต่ละประเทศจะมีกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งไว้อย่างแน่นอน แต่คนในสังคมก็ยังมีทรรศนะเกี่ยวกับการทำแท้งแตกต่างกันไป คือ มีทั้งผู้ที่ยอมรับการทำแท้ง และผู้ที่ไม่ยอมรับการทำแท้ง ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา มองว่าการกำเนิดชีวิตตามทัศนะของพระพุทธศาสนา เริ่มต้นด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ มาบรรจบกัน คือบรรดาบิดาอยู่ร่วมกัน มารดามีฤดูเป็นปกติ และมีคันธัพพะเข้าไปตั้งอยู่ (ปฏิสนธิวิญญาณเกิดขึ้น) ถ้าใครมีเจตนาทำลายชีวิต คนนั้นจะมีความผิด ตามหลักปาณาติบาต ซึ่งมีองค์ประกอบของการฆ่า 5 ประการ คือ (1) สัตว์นั้นมีชีวิต (2) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต (3) มีจิตคิดจะฆ่า(4) ทำความเพียรเพื่อให้ตาย และ (5) สัตว์นั้นตายลงด้วยความเพียรนั้น แนวคิดจากนักวิชาการพุทธ เช่น พระไพศาล วิสาโล ชี้ให้เห็นว่าควรมองการกระทำผ่านเจตนา ความเมตตา และบริบทโดยรวม การเน้นเพียงหลักการโดยไม่ดูความจริงของชีวิต อาจนำไปสู่การตัดสินที่ไร้ความกรุณา ทั้งนี้ หลักอปริหานิยธรรม 7 ข้อ ที่เน้นการปรึกษาหารือ ความสามัคคี และความยึดมั่นในธรรม ก็เป็นแนวทางหนึ่งในการเยียวยาปัญหาทางศีลธรรมในระดับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้จากการศึกษา

องค์ความรู้จากการศึกษา ศีลธรรมบนเส้นทางสองแพร่ง : กรณีการท้องก่อนวัยสมควรและปัญหาการทำแท้งในทัศนะของพระพุทธศาสนา สามารถสรุปได้องค์ความรู้แยกตามประเด็นดังนี้

1. ประเด็นหลักของบทความ การทำแท้งถือเป็นปัญหาทางศีลธรรมและจริยธรรมที่ซับซ้อน บทความวิเคราะห์ผ่านกรณีของการท้องก่อนวัยอันควร โดยมุ่งเน้นการอธิบายในมุมของพระพุทธศาสนา มีการเสริมแนวคิดร่วมสมัย เช่น สิทธิในร่างกาย จิตวิทยา และกฎหมายระหว่างประเทศ

2. พุทธจริยศาสตร์กับการทำแท้ง พระพุทธศาสนาเน้น “**เจตนา**” เป็นหัวใจของกรรม การทำแท้งโดยมีเจตนาช่วยลดทุกข์ อาจต้องพิจารณาแยกจากการทำแท้งโดยประมาท ถือว่าเป็นอกุศลกรรมโดยทั่วไป แต่ควรพิจารณาความซับซ้อนของบริบท

3. กฎหมายและวิทยาศาสตร์ ประเทศไทย: ทำแท้งได้ภายใน 12 สัปดาห์ (กฎหมายใหม่ปี 2564) ฝรั่งเศส, ญี่ปุ่น, เนปาล: มีข้อยืดหยุ่นตามเหตุผลทางสังคมและสุขภาพ วิทยาศาสตร์แพทย์ชี้ว่า สมองทารกพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญราวสัปดาห์ที่ 22–24

4. ปัจจัยสาเหตุของการทำแท้งในไทย ความยากจน, ขาดเพศศึกษา, วัฒนธรรมยับยั้งการพูดเรื่องเพศ การถูกข่มขืน หรือขาดการสนับสนุนจากครอบครัว ความไม่พร้อมในการเลี้ยงดู

5. มุมมองจิตวิทยาและสังคมวิทยา ผู้หญิงหลังทำแท้งจำนวนหนึ่งเผชิญความรู้สึกผิดซึมเศร้า บริบททางสังคม เช่น การตีตรา (stigma) ทำให้ไม่กล้าขอความช่วยเหลือ ความจำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนครบด้านทั้งกาย จิตใจ และสังคม

6. แนวทางแก้ไขตามหลักพุทธ สร้างครอบครัวอบอุ่น สอนเพศศึกษารอบด้านแต่ถูกต้องตามวัย ควบคุมสื่อที่ยั่วยุกามารมณ์ ส่งเสริมหลักธรรม เช่น เบญจศีล เบญจธรรม และไตรสิกขา ยึดหลัก “อปริหานิยธรรม 7” ในการฟื้นฟูจริยธรรมสังคม

7. แนวโน้มทางจริยธรรมร่วมสมัย เสียงเรียกร้องให้มองผู้หญิงในฐานะ “เจ้าของร่างกาย” นักวิชาการพุทธบางส่วนเสนอให้พิจารณาปัญหาทำแท้งอย่างมีเมตตา การป้องกันย่อมดีกว่าการเยียวยา: ส่งเสริมความรู้ การเข้าถึงบริการ และลดอคติ

สรุป

ปัญหาการทำแท้งในสังคมไทย เกิดจากความอ่อนแอทางศีลธรรม มารดาบิดาขาดความรู้ ขาดความรับผิดชอบ ความผิดพลาดจากการวางแผนครอบครัว ปัญหาสุขภาพของมารดาความผิดปกติของทารก สภาพเศรษฐกิจ สังคม ข้อบกพร่องทางการแพทย์ และการบังคับให้กฎหมายอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น ดังนั้น ปัญหาการทำแท้ง จึงเป็นปัญหาด้านจริยธรรม สุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

แนวทางแก้ปัญหาการทำแท้งในลักษณะของพุทธศาสนา พบว่า ควรสร้างสถาบันครอบครัวให้อบอุ่น ควรส่งเสริมการศึกษา เรื่องเพศศึกษาให้ถูกต้องตามวัย ควบคุมสื่อที่ยั่วยุทางกามารมณ์ และควรส่งเสริมการปฏิบัติตามเป็นธรรมจริยธรรม โดยนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติ เช่น หลักเบญจศีลเบญจธรรม เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากประพฤติผิดในกาม มีเมตตา มีสัจจะในคู่ครอง รวมถึงหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นต้น

การแท้ง หมายถึง การสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ ก่อนที่เด็กจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้นอกครรภ์มารดา เท่าที่องค์การอนามัยโลกใช้กันมาแต่เดิม ถือเอาการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ก่อนอายุครรภ์ 28 สัปดาห์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เด็กอย่างหนักไม่ ถึง 1,000 กรัม

การทำให้การตั้งครรภ์สิ้นสุดลงตามหลักวิชาการในปัจจุบันจะสามารถแบ่งออกเป็น 2 แบบได้แก่ แท้งโดยใช้ยา และแท้งโดยใช้เครื่องมือ แท้งโดยใช้เครื่องมือ (Surgical Abortion) การทำ

แท้งโดยใช้เครื่องมือช่วยนั้น ยังสามารถแบ่งออกไปได้อีก 3 วิธี คือ (1) การปรับประจำเดือน ในกรณีการปรับประจำเดือนจะใช้ในกรณีที่รอบประจำเดือนของสตรีขาดมาไม่เกิน 8 สัปดาห์ (2) การขูดมดลูก วิธีการนี้ สามารถกระทำได้ตั้งแต่อายุครรภ์ 4 - 12 สัปดาห์ และ (3) การเร่งคลอด วิธีเร่งคลอดจะใช้ในกรณีตั้งครรภ์มีอายุ 16 - 27 สัปดาห์ (4 - 7 เดือน) การแก้ไขปัญหาการทำแท้งไม่ควรจำกัดเฉพาะมิติศีลธรรมดั้งเดิม แต่ต้องบูรณาการองค์ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน วิทยาศาสตร์การแพทย์ จิตวิทยา และจริยธรรมร่วมสมัย พร้อมทั้งยึดหลักเมตตาธรรมและทางสายกลางของพระพุทธศาสนา แนวทางป้องกันควรเน้นการส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น เพศศึกษารอบด้าน การเข้าถึงบริการสุขภาพและการสนับสนุนทางจิตใจ เพื่อสร้างสังคมที่เข้าใจ เห็นใจ และไม่ผลักให้ผู้หญิงต้องเผชิญกับปัญหาเพียงลำพัง

บรรณานุกรม

กฤต ศรียะอาจ. ณัทธีร์ ศรีดี. พระศรีรัตนโมลี. “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศสตร์กับการประกอบอสชีพในสมัยพุทธกาล”. **วารสารมหาจุฬาวิชาการ.** ปีที่ 6. (ฉบับพิเศษ 2019).

การทำแท้งถูกกฎหมาย หนึ่งปัญหาใหญ่ที่ถูกปิดเงียบในสังคม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: **https://sdsybullertin.com /know-agenda-abortion-in-thailand/5 0 0 6 2** [20 มกราคม 2565].

ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. **คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 - มาตรา 366**. พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. 2551).

ขวัญชัย เอกจิตต์ และ อุทัย สติมั่น. “หลักไตรสิกขากับการพัฒนาตน”. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ**. ปีที่ 3. ฉบับที่ 2. (พฤษภาคม - สิงหาคม 2559).

นายแพทย์วิสูตร ฟองศิริไพบูลย์. พ.บ.. น.บ.ท.. ว.ว.นิติเวชศาสตร์. ภาควิชานิติเวชศาสตร์. คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล. มหาวิทยาลัยมหิดล. **วารสารเวชบันทึกศิริราช นิติเวชกับผู้ป่วย**. ปีที่ 1. ฉบับที่ 2. (พฤษภาคม 2551).

ปิยะบุตร แสงกนกกุล. 30 ปี กฎหมายทำแท้งเสรีในฝรั่งเศส. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.pub-law.net/publaw/view.aspx?ID=674 [22 พฤศจิกายน 2553].

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2555).

ไพฑูรย์ สวนมะไฟ และ อุทัย สติมั่น. “การทำแท้ง: วิกฤตของพุทธจริยธรรมในสังคมไทย”. **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**. ปีที่ 1. ฉบับที่ 3. (กันยายน – ธันวาคม 2560).

ไพฑูรย์ สวนมะไฟ และ อุทัย สติมั่น. “การทำแท้ง: วิกฤติของพุทธจริยธรรมในสังคมไทย”. **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**. ปีที่ 1. ฉบับที่ 3. (กันยายน - ธันวาคม 2560).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.

สังข์วาล เสริมแก้ว. **เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาพระพุทธศาสนา**. (เอกสารอัดสำเนา. 2564).

Grimes. DA; Stuart. G (2010). “Abortion jabberwocky: the need for bettertemino logy”. Contraception. 81 (2).

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Sutta pitaka majihima nikaya ska Vol. 12 Bangkok: University; 1996. (in Thai).

Schorge. John O.; Schaffer. Joseph l.; Halvorson. Lisa M.; Hoffman. Barbara L; Bradshaw. Karen D.; Cunningham. F. Gary. บ.ก. (2008). “6. First-Trimester Abortion”. Williams Gynecology (1 ed.). McGraw-Hill Medical ISBN 998-0-07-147257-9.

Sedgh. G; Singh. Shah. I. H.; “Ahman. E.; Henshaw. S. K; Bankole. A (2012) “induced abortion:Incidence and trends worldwide from 1995 to 2008” (PDF). The Lancet. 379 (9816).